

Teorie kognitivního vývoje Jeana Piageta

Jean Piaget (1896 - 1981), představitel tzv. „švýcarské školy“

Vývojová teorie **Jeana Piageta** patří k vlivným psychologickým konceptům současnosti, přestože se týká "jen" jedné stránky ontogeneze člověka - **kognitivního vývoje**, posléze také paralelně s ním **vývoje morálního** (zkoumal vývoj morálního usuzování jedince). Pro svůj výzkum používal metodu klinického rozhovoru.

Za základní princip kognitivního vývoje (vývoj myšlení a učení) Piaget považoval kombinaci, prolínání dvou procesů: **asimilace** a **akomodace** (Kohoutek, 2011).

Asimilace spočívá v přijímání, osvojování si či "pozření" nových zkušeností; tyto nové zkušenosti však nemusejí být v souladu s dosavadní úrovní a strukturou poznatků a mysl člověka se proto **akomoduje**, přizpůsobuje novým prvkům, aby obnovila narušenou rovnováhu (podobně jako se akomoduje čočka oka na změnu světelných podmínek).

Schopnost asimilovat nové poznatky i akomodovat se na ně je přitom dána zčásti zráním (mění se v závislosti na zákonitém vývoji, maturaci nervové soustavy), zčásti tím, s jakým množstvím a kvalitou podnětů se člověk setkává.

Podle Piageta se **člověk učí tak, že si v každodenních kontaktech s realitou získává zkušenosti**, a ty si ukládá v **poznávacích strukturách**, které se nazývají **asimilační schémata** (kognitivní schémata).

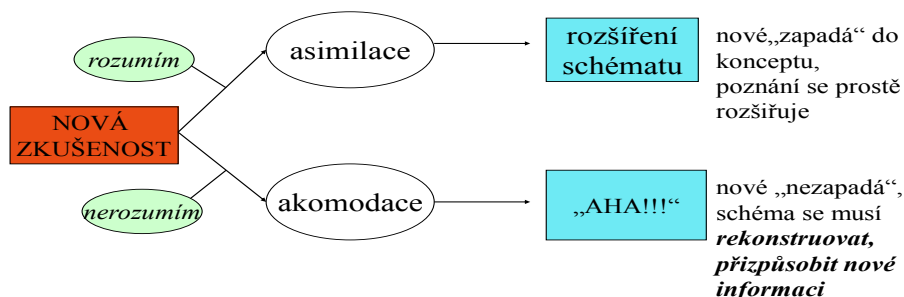
Tato asimilační schémata určují naši senzitivitu (citlivost) na podněty z prostředí, naše učení probíhá tak, jak jsou tato schémata "nastavena".

Spontánní učení (zkušenostní poznávání nebo také situační učení, učení z každodenního života) souvisí s neustálou snahou našeho mozku nacházet v předkládaných zkušenostech (objektech a situacích) smysl a význam.

Protože **zkušenosti jsou individuální, jedinečné, jsou asimilační (kognitivní, poznávací) schémata vytvořená ve zkušenostech subjektivní:**

- poznávání (učení) je vždy spojeno s emocionálními prožitky (learn by heart)
- každé dítě má specifické způsoby a cesty poznávání (metakognitivní znalosti, zkušenosti z procesu poznávání – vliv tzv. kognitivního stylu jedince, typu inteligence apod.)

Schéma reakce individua na novou (neznámou) zkušenost:

Asimilace i akomodace jsou přirozenou součástí procesu spontánního učení (zkušenostního učení)

J. Piaget tedy vysvětluje proces učení jako základní mechanismus permanentní (biol. a psych.) adaptace organismu a prostředí:

- probíhá jako střídání asimilace a akomodace (protichůdnost a zároveň komplementarita)
- mezi asimilací a akomodací se vytváří dynamická rovnováha, která je permanentně narušována a vyrovnávána
- narušení rovnováhy (jakmile nový poznatek nelze zahrnout do stávajícího kognitivního schématu) vyvolává potřebu okamžitě ji “vybalancovat” - nastává tzv. kognitivní konflikt (zlom), projevující se jako psychická tenze, snaha odstranit problém
- nastupuje akomodace, tj. měníme své kognitivní schéma pod vlivem nové zkušenosti – objevíme řešení: “AHA!!!” – ekvilibrace - rovnováha (UŽ TOMU ROZUMÍM!!!)

Publikace, v níž Piaget představil svou koncepci "genetické epistemologie", se jmenuje "Psychologie inteligence". Kniha nepojednává ani tak o inteligenci v klasickém pojetí (kvantitativně měřitelná výkonová charakteristika), ale spíše o vývoji způsobu, jakým člověk v průběhu svého vývoje poznává a jak pracuje se získanými informacemi.

Kognitivní vývoj neprobíhá spojitě, některé relativně významné posuny umožňují rozlišovat jednotlivá stadia úrovně poznání. Jean Piaget rozeznává u kognitivního vývoje **čtyři hlavní stadia**:

Vývojové stádium	Věk	Typické znaky
1. senzomotorické	0 až 2 roky	Důležitými procesy jsou: motorická aktivita, vnímání a experimentování. Dítě odlišuje sebe sama od ostatních objektů. Buduje se u něj pojem stálosti objektu, což svědčí o mentální reprezentaci nepřítomného objektu.
2. předoperační	2 až 7-8 let	Důležitými procesy jsou: řeč, tvoření představ a jednodušší myšlení. Děti se učí užívat jazyka. Myšlení dítěte je egocentrické , vidí vše jen ze svého hlediska, nedokáže se na problém podívat z pozice druhého člověka. Dítě ještě nechápe určitá pravidla činností, určité operace. Dokáže třídit objekty, ale převážně podle jedné charakteristiky. Chápe sice některé vztahy a problémy, ale řeší je v přílišné závislosti na tom, co právě vnímá.
3. konkrétních operací	7-8 až 11-12 let	Důležitými procesy jsou: logické myšlení a operování s abstraktními pojmy. Dítě je schopno pochopit identitu. Chápe stálost počtu objektů (6 let), stálost hmotnosti objektů (9 let). - rané k.o. 6-9 let - rozvinuté k.o. 9-12 let Dokáže třídit objekty podle několika charakteristik. Experimentuje s objekty, ale nesystematicky.
4. formálních operací	11-12 a více let	Důležitými procesy jsou: abstraktní, formálně logické operace. Dítě už se nemusí opírat o smyslovou skutečnost, je schopno usuzovat " <i>jestliže, pak</i> ". Při experimentování systematicky obměňuje proměnné, hledá pravidla. Dokáže se vyrovnávat se situacemi, s nimiž se dosud nesešlo. Operace se spojují ve složitější struktury a dítě s nimi dokáže pracovat oběma směry (přímo i vratně).

Věk je udáván orientačně, mohou existovat interindividuální rozdíly.

Teorie Jeana Piageta byla od doby svého vzniku mnohokrát korigována či modifikována, přesto patří k nejvýznamnějším psychologickým teoriím 20. století.